

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-н Жанета Стойкова Добрева

преподавател по възрастова и педагогическа психология
(възрастово консултиране) в Тракийски университет, Стара
Загора

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.2. Психология, на тема: „**Мотивационни фактори, влияещи върху обучението на майчин език на българите в Република Сърбия**“” на **Ивана Младенов-Бочева**, докторант в СУ „Св.Климент Охридски”, Философски факултет, Катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология”

Становището за дисертационния труд, което представям, е изградено на базата на оценка относно актуалността и значимостта на изследователския проблем, научната и методологична обосновааност, обхвата и представителността на изследването, получените резултати и приносната му стойност за теорията и практиката. Дисертационният труд е посветен на актуален проблем, свързан с обучението на майчин език на ученици от българската общност в Западните покрайнини в състава на Република Сърбия. Един от основните вектори на изследване в дисертационния труд е свързан с мотивационните фактори, влияещи на това обучение. Според докторант Бочева „При децата и юношите от българската общност възпроизводството на позитивна етническа идентичност в много случаи значително е затруднено и една от основните причини за това е невъзможността за приемственост на етническата идентичност в семейната среда на децата при първичната социализация и инкултурация, заради прекъснатите връзки между предишните поколения.”(край на цитата с. 1) В

този смисъл споделям разбирането на докторант Бочева, че актуалността на темата на дисертационния труд е свързана както с настоящето, така и с бъдещето на обучението на майчин български език.

Общата композиция на дипломната работа съдържа 5 глави, от които първите две имат описателен характер. Те, мое убеждение, биха могли да обогатят Третата глава, която тепърва навлиза в същността на проблема и насочва фокуса на дискусиата върху същността на изследването. Едва в Четвъртата глава са дефинирани предметът и обектът на изследването, както и са описани четири изследователски хипотези и 6 научноизследователски задачи(виж. Стр.78). При това имам известни резерви към определянето на обекта на изследването по следния начин:„Обект на изследването е цялата група гимназиални ученици от малка етническа общност ...(стр. 79). Така формулиран, той припокрива същността на контингента на изследването и не разкрива съдържанието на онзи социално- психологически феномен, свързан с желанието на ученици с български произход, живеещи в Западните покрайнини на Република Сърбия да получат образование на български език.

Научна и методологична обосновааност на проблема.
Дисертационният труд е изграден на базата на използването на библиография, която съдържа 77 литературни източници и нормативни документи, от които 53 на кирилица и 24 на латиница. Първа глава е посветена на историческото развитие на обучението на майчин език на българите в Република Сърбия. Продължавам да твърдя, че ценната фактология, която се съдържа в нея би могла да бъде представена по начин , който по- пряко да обслужва целите и задачите на направените изследвания.

Същите разсъждения бих могла да адресирам и към втора глава, от която главният извод е, че съвременната нормативната рамка, регулираща правата на малцинствата в образователната сфера в Република Сърбия е благоприятна за водене на по- ефективно обучение на български език. Тази теза се доказва и от резултатите от проведените изследвания и направените препоръки(виж. Стр.238)

В Третата глава, наречена „Теоретична постановка на дисертационния труд” докторант Бочева разглежда спецификата на проблема за обучението на майчин език на българите Република Сърбия през призмата на

педагогическата психология, като се предлага теоретичен преглед и на свързаната с него етническа проблематика. Така направената формулировка на трета глава изолира и обезмисля първите две глави, които според мен също могат да намерят място в теоретичните основи на този труд.

Четвърта и пета глави могат да бъдат наречени „ядро“ на дисертационната разработка, тъй като обхващат две взаимно свързани и в същото време достатъчно автономни изследвания, които се отнасят до проучване на мотивационните фактори, влияещи върху обучението на майчин език на българите в Република Сърбия и изследване на отношението към ученето в специфична двуезична образователна среда.

Особен интерес у мен предизвика второто изследване, представено в глава Пета. Общите допускания на докторанта, формулирани на базата на литературни проучвания са подробно декомпозирани в пет хипотези. В същото време прави впечатление, че задачите на изследването са само четири и това в известна степен стеснява периметъра на научните търсения.

И в двете изследвания е използван оригинален инструментариум: за целите на първото изследване, специално са конструирани два свързани анкетни въпросника. Основният анкетен въпросник е предназначен за обучаващите се на майчин български език, а допълнителният вариант на анкетата е разработен за обучаващите се на сръбски език.

Във второто изследване е използван като основа Въпросникът за отношението към ученето в академична среда (Entwistle & Ramsden, 1983), адаптиран за ученици, чията апробация в български условия е направена от Й. Янкулова, като е изведена 6 факторна структура. Тази сериозна методическа подкрепа, която докторант Дочева е получила от своя научен ръководител проф. дпсн Й. Янкулова дава възможност за организирането на едно добре структурирано и оригинално изследване.

Получените данни от изследванията са подложени на математико-статистическа обработка с програмата SPSS, като са приложени следните статистически методи: айтемен анализ, факторен анализ, изчисляване на средни стойности, дисперсионен анализ (ANOVA), постхок тест, корелационен и регресионан анализи.

Приносна стойност на научно-изследователския труд за теорията и практиката

От изведените приноси приемам за новаторски и особено оригинални за педагогическата психология, непокриващи се с други такива в българската научна литература следните :

1. Изследването на проблема за обучението на майчин език сред българското население в Република Сърбия. Реализираните изследвания обхващат всички ученици от двете гимназии в пограничните общини Босилеград и Димитровград. Въз основа на направените подробни анализи на получените резултати са формулирани важни за образователната практика изводи.
2. Формулирани са препоръки за отстраняване на проблеми в обучението на майчин български език.
3. Формулирани са препоръки за усъвършенстване на обучението на майчин български език с помощта на българската страна.

Приемам също и останалите два приноса на дисертационния труд, доколкото те интерпретират факти и научна информация от гледна точка на педагогическата психология, тъй като подобни анализи с друг научен фокус съществуват в други клонове на съвременната българска наука , например история, политология , социология и т. н., а именно:

1. Направената периодизация на историческото развитие на обучението на майчин български език и анализ на актуалната ситуация на обучението в държавните училища в Босилеград и Димитровград (Република Сърбия).
2. Направеното обстойно проучване на законовата и нормативна уредба и на вътрешна училищна документация в Република Сърбия, с цел изясняване на проблема за обучението на майчин български език и откриване на възможности за неговото усъвършенстване.

Стила и езика, използвани в текста на дисертационния труд, бих оценила както следва:

- Стилът на дисертационния труд е научен и четивен, без да бъдат направени компромиси с научните критерии и отговаря на изискванията за такъв вид изследователска разработка.
- По отношение на езика и терминологията докторант Бочева е показала стремеж към осигуряване на максимално точно, ясно и полезно интерпретиране, обобщение и обосновка на постановки,

идеи, резултати, както и стремеж към използване на синтезирано научно-релативно поднасяне на информацията чрез точен понятиен апарат и проблематичен анализ.

Представеният автореферат отразява основното съдържание на дисертационния труд и дава информация за направените 6 публикации по темата.

Заклучение

В заключение изразявам мнение, че дисертационният труд на тема:

„Мотивационни фактори, влияещи върху обучението на майчин език на българите в Република Сърбия“ представлява оригинална научна разработка, отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за развитие на академичния състав в СУ „Св.Кл.Охридски“. Авторът притежава умения и компетентности за осъществяване на научно-изследователска дейност и на базата на гореизложеното становище, убедено давам своя положителен вот за присъждането на образователната и научна степен **„доктор“** на **Ивана Младенов-Бочева**

12.02.2019

Подпис:

София

(проф. дпн Ж. Стойкова)